

LA DILIGÈNCIA CLIMÀTICA URBANA: Alineant l'ambició de les ciutats a l'Acord de París

Didac Amat, doctorand en Dret Internacional Climàtic, Universitat Pompeu Fabra (UPF)

Ricardo Martinez, investigador sènior, Programa de Ciutats Globals, CIDOB

En relació als objectius de mitigació, les ciutats acostumen a ser més ambicioses que els seus homòlegs nacionals. Tot i això, les zones urbanes no solen incorporar les normes del règim internacional climàtic en el seu dia a dia. En aquest context, ha arribat el moment d'establir l'estàndard urbà de diligència climàtica.

769

JUNY
2023

CIDOB **50**
years
BARCELONA
CENTRE FOR
INTERNATIONAL
AFFAIRS

Gairebé tres-cents anys després que la primera màquina de vapor emetés molècules de CO₂ i catapultés les zones urbanes cap a la industrialització, l'acceleració del canvi climàtic és evident. Tot i així, les sequeres a **Europa**, els incendis forestals a **Xile** o les inundacions al **Pakistan** són només l'avantsala de la crisi climàtica. Com a esdeveniment gradual, les conseqüències de l'escalfament global seran més extremes a mesura que l'emissió de gasos d'efecte hivernacle (GEH) i la seva concentració atmosfèrica continuïn creixent.

Tanmateix, quantes tones de GEH podem emetre si volem evitar escenaris climàtics més crítics? Durant les últimes dècades, l'IPCC ha determinat el pressupost de carboni que ens resta si volem limitar l'escalfament global a 1.5°C. D'acord amb el grup d'experts, a partir del 2020 la humanitat només pot emetre **500Gt** d'emissions netes de CO₂. Tot i que pugui semblar una quantitat important, només durant el 2019, el món va emetre 52,6Gt. Així doncs, al nivell d'emissions actual, l'any 2030 ja hauréem consumit tot el pressupost.

Tot i això, és evident que les emissions no es distribueixen igualment ni entre països ni dins d'aquests. Juntament amb la històrica divisió Nord-Sud, observem grans diferències pel que fa al nivell d'emissions entre zones rurals i urbanes. D'acord amb l'IPCC, el **67-72%** de les emissions globals provenen de les ciutats. Per tant, els governs municipals també estarien fallant a les generacions futures.

Durant les últimes dècades, aquesta evidència ha portat diverses ciutats a adoptar estratègies climàtiques. En aquest sentit, les xarxes de ciutats orientades al clima han jugat un rol destacat, permetent que els governs locals amplifiquessin l'acció climàtica urbana i contribuïssin als objectius del règim inter-

nacional climàtic. A tall d'exemple, el Pacte Mundial d'Alcaldes per al Clima i l'Energia (GCoM, per les seves sigles en anglès), posicionat com l'aliança més gran del món amb 12.000 membres, estima que els objectius de mitigació adoptats pels seus afiliats reduiran les emissions globals en 4.1 GtCO₂eq l'any 2050. Així, els membres del GCoM haurien proposat reduccions **més profundes i ràpides** que les contribucions determinades a nivell nacional (NDC, per les seves sigles en anglès) dels seus respectius països. En un context on els Estats, individualment i col·lectiva, estan sent incapaços d'afrontar el repte, els objectius de mitigació adoptats pels governs locals constitueixen una part essencial de la resposta integral a l'emergència climàtica.

Tal com prescriuen la CMNUCC i l'Acord de París, les estratègies de mitigació i adaptació al clima han de tenir en compte el principi de Responsabilitats Comunes però Diferenciades i Capacitats Respectives (CBDR-RC, per les seves sigles en anglès) a la llum de les diferents circumstàncies nacionals. Si aquest principi internacional guia l'acció climàtica dels estats-nació, per què no pot fer-ho també amb les estratègies climàtiques urbanes?

En termes generals, doncs, els governs municipals són **més ambiciosos que els seus homòlegs nacionals** pel que fa als objectius de reducció d'emissions de GEH. **Manchester**, per exemple, s'ha compromès a no superar un pressupost de carboni de 3,6 milions de tones entre el 2023 i el 2027. De la mateixa manera, **Johannesburg** ha anunciat una reducció del 43% de les emissions *Business as Usual* (BAU) per al 2030. Tot i això, ens hem de preguntar si els compromisos d'aquestes ciutats seran suficient per contribuir a limitar l'augment de la temperatura a 1,5 °C? Per a Manchester, emetre 3,6 milions de tones és massa, o massa poc? I el 43% de Johannesburg, és prou ambiciós?

El cert és que ara com ara disposem de diverses **eines** per controlar les estratègies de mitigació dels estats-nació. Tanmateix, ens falta informació i instruments per avaluar si una ciutat està fent prou per combatre l'escalfament global, fet que dificulta l'exercici del control democràtic per part de la ciutadania i minva, per tant, l'exercici dels seus drets polítics.

És en aquest context que advoquem per la noció de *ciutats diligents amb el clima*. D'acord amb aquest concepte, una ciutat diligent és aquella que desplega els mitjans adequats i els millors esforços possibles per reduir les seves emissions netes. De fet, si ens inspirem en les expectatives que l'Acord de París estableix respecte dels estats, les ciutats diligents són aquelles que contribueixen a mitigar el canvi climàtic amb la màxima ambició possible.

Malgrat tot, determinar quan un pla de mitigació compleix aquests dos requisits és un repte. Per aquest motiu, a continuació exposem un marc conceptual que vol ser el primer pas d'un esforç més ampli per definir l'es-

tàndard urbà de diligència climàtica. En primer lloc, és evident que ni les ciutats són immunes a les diferències històriques entre el Nord i el Sud globals ni totes disposen dels mateixos recursos i capacitats per mitigar la crisi climàtica. No obstant això, trenta anys de negociacions internacionals sobre el clima han establert mecanismes per incorporar aquestes diferències. De fet, tal com prescriuen la CMNUCC i l'Acord de París, les estratègies de mitigació i adaptació al clima han de tenir en compte el principi de *Responsabilitats Comunes però Diferenciades i Capacitats Respectives* (CBDR-RC, per les seves sigles en anglès) *a la llum de les diferents circumstàncies nacionals*. Si aquest principi internacional guia l'acció climàtica dels estats-nació, per què no pot fer-ho també amb les estratègies climàtiques urbanes?

Així doncs, el marc conceptual de l'estàndard urbà de diligència s'ha de basar en tres conclusions derivades del principi CBDR-RC. En primer lloc, l'escalfament global és una responsabilitat compartida. Per tant, si bé els factors contextuais modularan la reducció individual de cada ciutat, cadascuna d'elles ha de desplegar els mitjans de mitigació adequats i els seus esforços més ambiciosos.

En segon lloc, el principi CBDR-RC reconeix que, tot i ser comuna, la responsabilitat de cada govern local és diferent. En la mesura que, durant segles, les ciutats del Nord han generat més emissions, la seva ambició climàtica ha de ser més alta. Per tant, la major part del pressupost de carboni urbà que ens resta s'hauria d'invertir en les ciutats del Sud.

Finalment, la tercera conclusió reconeix que les emissions històriques no poden ser l'únic criteri d'atribució d'emissions, sinó que també hem de tenir en compte les capacitats, els actius i les circumstàncies respectives de cada ciutat. Per tant, hem d'acceptar que aquelles ciutats amb menys recursos trigaran més temps a assolir la neutralitat de carboni. En conseqüència, el CBDR-RC no només modularia l'ambició climàtica entre les ciutats del Nord i del Sud, també distribuiria l'ambició climàtica dins de cadascun d'aquests grups.

En aquest sentit, en la mesura que els recursos, les capacitats i les circumstàncies de cada ciutat són úniques i dinàmiques, també ho són els seus nivells d'ambició climàtica. Així doncs, les transferències internacionals de recursos haurien d'ajudar a assolir reduccions d'emissions més ambicioses. La promesa de la xarxa de ciutats C40 de destinar dos terços del seu pressupost en l'acció climàtica de les ciutats del Sud en seria un bon exemple. En qualsevol cas, aquesta darrera conclusió ens recorda que no podem determinar l'estàndard de diligència de cada ciutat utilitzant només les emissions històriques o la divisió binària i fixa entre el Nord i el Sud globals. Per contra, hauríem de dissenyar variables més complexes i capaces d'establir nivells individuals d'ambició urbana i mecanismes per ajustar-los a les circumstàncies canviants de les ciutats.

Per concloure, l'any 2023, el paper crític de les ciutats per limitar l'escalfament global a 1,5°C és innegable. Tanmateix, com que les zones urbanes són responsables de la majoria de les emissions globals, la mera sensibilitat urbana pel canvi climàtic ja és del tot insuficient. Només les ciutats amb diligència climàtica, aquelles que despleguin els mitjans adequats, implementin els seus millors esforços i reflecteixin l'ambició més gran possible, seran part de la solució. Ha arribat l'hora d'establir l'estàndard urbà de diligència climàtica.